

Odnos med zgodnjim opuščanjem šolanja in kakovostjo poučevanja / učenja

Jelena Joksimovic, Obrazovni forum, Beograd

Ključne besede: zgodnje opuščanje šolanja; kakovost poučevanja / učenja; demokratični potencial.

"Dobro življenje ne bi smelo biti vizija, ki predstavlja učencem oddaljeno nagrado za trpljenje in premagovanje težav v izobraževanju. Kakovost dobrega življenja bi morala biti sestavni del izobraževalnega procesa. «
(Dewey, 1941, str: 6,7)

V tem prispevku se ukvarjamo s teoretično analizo odnosa med zgodnjim opuščanjem šolanja (osipa) in kakovostjo poučevanja / učenja. To vprašanje je v središču prizadevanj za pravičnejši izobraževalni sistem, a je v šolskem razredu pogosto prezrto ali razumljeno kot dodatek h kakovosti poučevanja / učenja. Ključni argument v tem dokumentu je, da je kakovost poučevanja / učenja eden bistvenih elementov preprečevanja osip. Teoretične predpostavke tega prispevka so socialno-konstruktivistična paradigma in kritična pedagogika (Vigotski, Piaget, Dewey, Freire, Apple in drugi). A pri določanju kakovosti izobraževanja naletimo na vrsto težav, zato je to je odprt prostor za nove teorije, ki se bodo ukvarjale s kakovostjo in jo poskušale izčrpno opredeliti (Joksimović, 2017).

Bistvena in osnovna dejavnost v šoli (za dijake in učitelje) je vsekakor samo poučevanje / učenje. Je dejavnost, ki zavzame večino časa, in z njo so povezane vse druge šolske dejavnosti in dogodki, a tudi vrednote in orientacije (npr. šolska klima in kultura). Ravno zato se s preprečevanjem osipa ne moremo ukvarjati le občasno, ampak mora biti del sistematičnega, vsakodnevnega dela z dijaki. Najprimernejši prostor za to je gotovo učilnica in vsakodnevni pouk. Osnovna predpostavka, na kateri gradimo je, da bolj kot je proces poučevanja / učenja kakovosten, večja bo motivacija dijakov, da nadaljujejo s šolanjem. To seveda ne pomeni, da je to zadosten pogoj, saj je problem osipa zapleten in običajno vključuje več zunanjih družbeno-ekonomskih dejavnikov, kot tudi številne patološke psihološke in socialne težnje. Ne želimo zmanjšati pomena teh dejavnikov, a v tem prispevku se bomo ukvarjali zgolj z vplivom poučevanja / učenja.

Kakovost poučevanja / učenja je širok pojem, ki zajema vse vidike načrtovanja in izvajanja pouka, kot tudi pogoje, kontekst in širše okoliščine, v katerih pouk poteka. Najbolj splošna formula kakovosti poučevanja / učenja bi lahko bila: *čim več dijakov, čim več časa, s čim bolj relevantnimi dejavnostmi* (Ivic Pešikan, Antić, 2008). Globlje v okviru tako definiranega pojma kakovosti procesa poučevanja / učnega leži ključni izraz, ki ga je pomembno poudariti, in to je, demokratični potencial. To je koncept, ki je predpogoj za ustvarjanje vključujočega in odprtega vzdušja v razredu, ki bo vključevalo vsakega dijaka in mu nudila priložnosti za napredovanje. Demokratični potencial poučevanja se odraža v:

- Raznolikosti metod in dejavnosti pri pouku (Večje je število različnih metod vključenih v poučevanje, večja je verjetnost, da bo pouk ustrezal različnim načinom učenja dijakov (Ivić Pešikan, Antić, 2003). To je še posebej pomembno za dijake z nižjimi dosežki, saj se tako odpirajo številne priložnosti za njihovo dokazovanje znanja ali preprosto, da najdejo način, a katerim so uspešnejši pri učenju.);

- Ravni sodelovanja dijakov v izobraževalnih dejavnostih (Dijaki zelo dobro razumejo didaktične možnosti, zato je pomembno, da se jih v te odločitve vključuje (Mayer, 2007), tako se ne le učijo demokratičnega sodelovanja, ampak tudi sodelujejo pri odločitvah, ki se jih trenutno zelo neposredno tičejo kot na primer: tak proces poučevanja, da postane šolanje ukoreninjeno v njihovo življenje, in preneha biti zgolj obljuba prihodnjega življenja kot v začetnim citatom pravi (Dewey, 1941); eno možnih orodji, s katerim je mogoče analizirati raven sodelovanja dijakov pri pouku ali pa ga tudi načrtovati je Hartova lestvica participacije (1992));

- Demokratičnost vsebin, ki se jih poučuje (raznolikost in številčnost virov, kritične analize splošno sprejetega znanja in reprezentativnost marginaliziranih skupin so zelo pomembni elementi (Apple, 2012, Freire, 2008)).

Učilnica sama ima velik subverziven potencial. Kadar je splošno stanje v izobraževanju neugodno, imajo učitelji in učiteljice možnost, da znotraj zidov učilnice spremenijo na prvi pogled brezupne življenjske poti svojih dijakov. Najbolje je, kadar je njihov trud razširjen v vsakodnevni praksi in je neposredno povezan s samim procesom poučevanja / učenja. Ko dijaki v stiski občutijo, da se enakopravno in skupaj z drugimi dijaki učijo, se razvijajo in dosegajo rezultate. Takrat se pri teh dijakih ne razvije le občutek pripadnosti razredu, temveč se prične dvigovati tudi njihov učni uspeh, ki je pravzaprav edina trajnostna pot za preprečevanje osipa.

Viri:

- Apple, M. (2012). *Ideologija i kurikulum*. Beograd: Fabrika knjiga.
- Dewey, J. (1941). *Education today*. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Hart, R. A. (1992). *Children's Participation: From Tokenizm to Citizenship*. Florence: UNICEF.
- Freire, P. (2008). *Education for critical consciousness*. New York: Continuum.
- Ivić, I., Pešikan, A., i Antić, S. (2003). *Aktivno učenje 2*. Beograd: Institut za psihologiju, Filozofski fakultet.
- Ivić, I., Pešikan, A., Antić, S. (2008). *Student u središtu nastave – Aktivno učenje na Poljoprivrednom fakultetu*. Beograd: Poljoprivredni fakultet.
- Joksimović, J. (2017). *Rethinking Quality of Teaching/Learning Process or It Is Not Quality If It Is Not For All*. ECER: The European Conference on Educational Research. Copenhagen. EERA: European Educational Research Association (prihvaćen rad).
- Meinert A. Meyer, Ingrid Kunze und Matthias Trautmann, (2007) *Schülerpartizipation im Englischunterricht. Eine empirische Untersuchung in der gymnasialen Oberstufe*, Verlag Barbara Budrich, Leverkusen.